

Marian Wolniewicz

"Exégèse et Théologie", t. 3, Pierre Benoit OP, Paris 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/4, 190-191

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIERRE BENOIT OP, *Exégèse et Théologie*, t. III, Paris 1968, Les Éditions du Cerf, 8°, s. VIII, 446.

Kolejny tom zbioru *Exégèse et Théologie* zawiera, podobnie jak dwa wcześniejsze tomy wykłady, artykuły i recenzje już ogłoszone przez P. Benoît poprzednio w różnych wydawnictwach zbiorowych i czasopismach. Okres, z którego pochodzą prace zawarte w trzecim tomie, obejmuje lata 1959—1966. Wśród prac znajdują się referaty, wygłaszane na międzynarodowych zjazdach teologicznych i biblijnych na tak ciekawe tematy jak: egzegeza a teologia biblijna, prawda Pisma św., analogie natchnienia czy wreszcie jedność Kościoła według listu do Efezjan. Ten ostatni odczyt, wygłoszony na Kongresie Pawłowym, który odbył się w r. 1961 w Rzymie, a następnie opublikowany w pierwszym tomie akt Kongresu wydanych pt. *Studiorum Paulinorum Congressus Internationalis Catholicus 1961*, doznał się jako jedyny z całego zbioru polskiego przekładu i wyszedł drukiem w *Studiach Biblijnych i Archeologicznych*, wydanych w roku 1963 przez Księgarnię św. Wojciecha w Poznaniu.

Obok zjazdowych referatów i wykładów weszły do trzeciego tomu prace, drukowane uprzednio w księgach pamiątkowych, dedykowanych H. de Lubacowi (natchnienie Septuaginty według Ojców), O. Cullmannowi (znieważenie Jezusa-Proroka według Mk 14, 65), J. Jeremiasowi (o Marii Magdalenie i uczniach przy grobie według Jana 20, 1—18) i J. Schmidowi (o związkach literackich listu do Kolossan i listu do Efezjan).

Z artykułów, drukowanych wcześniej w czasopismach „Revue Biblique”, „New Testament Studies”, „Biblica”, „Catholic Biblical Quarterly”, warto wymienić studium o latach dziecięcych Jana Chrzciciela według Łk I, o stosunku Qumran do Nowego Testamentu, i o drugim pobycie św. Pawła w Jerozolimie. Ponadto artykuł o Zwiastowaniu, zamieszczony w *Assemblées du Seigneur*, o specjalnej roli Izraela w historii zbawienia, zaczerpnięty z *Documentation Hollandaise du Concile* z r. 1964, i wreszcie przekład francuski wykładu na temat Kościoła a Izrael, wygłoszonego w języku włoskim w Neapolu w r. 1965.

Trzy recenzje, zamieszczone w tomie, pochodzą z czasopisma „Revue Biblique” i omawiają książki: X. Léon-Dufour, *Les Évangiles et l'histoire de Jésus*; G. Baum, *Les Juifs et l'Évangile*; P. Winter, *On the Trial of Jesus*, z którą swego czasu polemizował ks. E. Dąbrowski w trzecim wydaniu swej książki o procesie Jezusa w świetle historyczno-krytycznym.

Całość tomu została podzielona na cztery części: natchnienie biblijne i hermeneutyka; Ewangelie; św. Paweł; judaizm i chrystianizm. Ten podział trzyma się schematu przyjętego w pierwszych dwóch tomach. Tytuły działów powtarzają się dosłownie, ale dział „Ewangelie” jest znacznie krótszy, aniżeli w tomie I, gdzie poruszono zagadnienia związane z problemem Jezusa, z teologią Ewangelii synoptycznych, ostatnią wieczerzą, męką Chrystusa i Jego uwielbieniem. Pomimo tego prace z zakresu Ewangelii, zamieszczone w trzecim tomie, uzupełniają studia ewangeliczne z tomu pierwszego przez wprowadzenie nowych szczegółów do omawianych już zagadnień, jak np. recenzji książki Wintera o procesie Jezusa, lub artykułu o Marii Magdalenie i uczniach przy grobie według Jana; albo przez omówienie nowych zagadnień, nie poruszanych w poprzednich tomach: np. artykułu o dzieciństwie Jana według Łukasza I oraz o zwiastowaniu.

Podobnie ma się sprawa z działem zatytułowanym: „Św. Paweł”, czy też działem: „Judaizm i chrystianizm”. W porównaniu z poprzednimi tomi uderza przewaga artykułów nad sprawozdaniami i omówieniami książ-

żek. Trzeci tom dopełnia obrazu badań i studiów, od szeregu lat prowadzonych przez znanego egzegetę w zakresie natchnienia i hermeneutyki oraz Nowego Testamentu.

Ks. Marian Wolniewicz, Warszawa—Poznań

JOSEPH RATZINGER, *Einführung in das Christentum. Vorlesungen über das Apostolische Glaubensbekenntnis*, München 1968, Kösel-Verlag, s. 307.

Książka powstała z wykładów wygłoszonych przez autora na uniwersytecie w Tübingen. Zamiarem Ratzingera było współczesne podjęcie zadania, które prawie przed pół wiekiem postawił sobie na tym samym uniwersytecie niedawno zmarły Karol Adam. Ujął on wówczas w szeregu wykładów istotę katolicyzmu, przy czym zostały one również opublikowane w formie książki, której posiadamy polskie tłumaczenie. (Karol Adam, *Istota katolicyzmu*, Poznań 1930).

Porównanie obu książek jest ogromnie instruktywne dla uprzytomnienia sobie zmiany, która zaszła w katolickim sposobie myślenia w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat. Chociaż bowiem Karol Adam znajduje się już pod wpływem odnowy eklezjologicznej, która nastąpiła po pierwszej wojnie światowej, jednak główny nacisk kładzie na opis widzialnych elementów Kościoła. Szeroko mówi o jego założeniu, fundamencie Piotrowym, konieczności do zbawienia, przy czym wszystko jest jeszcze ujęte pod kątem widzenia polemiki z protestantyzmem. Ratzinger natomiast obiera zupełnie inną metodę. Analizuje zawartość apostołskiego *Credo*, jako wyrazu wiary niepodzielonego chrześcijaństwa. Zachowując całkowicie naukę katolicką nie podkreśla jednak tego szczególnie, co decyduje o międzywyznaniowych podziałach, ale to co znajduje się w ognisku zainteresowań zarówno teologii, jak i świata współczesnego.

Przeszło połowę książki zajmuje więc analiza pierwszego artykułu wiary podzielona na dwa problemy: istota wiary i wiara w Boga jedynego w Trójcy. Bardzo sugestywnie przedstawia autor trudność i dramat wiary w dzisiejszym świecie, który myśli kategoriami faktów historycznych i technicznej użyteczności. Mimo tego wiara jest, jak wskazuje Pismo św., trwaniem w Bogu, rozumieniem pewnych treści, zaufaniem posiadającym podstawy racjonalne, choć nie one są ostateczną racją tego specyficznego poznania, które ona daje.

Problemy monoteizmu biblijnego, Boga wiary i Boga filozofów, dzisiejszego wyznania wiary w Boga zostają równie szeroko potraktowane jak problem wiary, zapewne ze względu na ich wielką aktualność. Dość wiele miejsca poświęca autor wierze w Jezusa Chrystusa, przy czym koncentruje swoje wywody na problemie Jezusa historycznego i Jezusa wiary. Bardzo krótko natomiast mówi o Duchu Świętym i Kościele, pomijając zupełnie odpuszczenie grzechów. Wydaje się, że oprócz aktualności zagadnień jednym z motywów tak nierównomiernego traktowania poszczególnych zagadnień jest fakt, że książka powstała z wykładów. Wiadomo zaś, że profesorem często rozwdzają się nad początkowymi zagadnieniami, a krótko mówią o końcowych, gdyż brakuje już czasu.

Nie umniejsza to jednak wartości książki, która nie była pomyślana jako systematyczny wykład teologii dogmatycznej. Główną zasługą Ratzingera pozostaje odczytanie apostołskiego *Credo* w funkcji czasów dzisiejszych. Nie traci przy tym nic z istoty chrześcijaństwa, które stale widzi w świetle autentycznych źródeł, nie zaś własnych spekulacji czy pragnień. Wydaje się, że tego rodzaju metoda powinna być wzorem prawdziwej postępowości teologicznej, której nie osiąga się przez nieprzemyślane głosze-